

Nr 208.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lantbruksmötesverksamhetens ordnande, m. m.; given Stockholms slott den 24 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att lantbruksmötesverksamheten i fortsättningen skall inriktas huvudsakligen på mindre, lokala lantbruksmöten, utställningar och demonstrationer. Sådana för flera hushållningssällskap gemensamma distriktsmöten, som omförmälas i nu gällande stadgar för allmänna svenska lantbruksmöten, skola ej längre förekomma. Rikslantbruksmöten böra anordnas endast om speciella omständigheter motivera detta.

Lantbruksmötesverksamheten anses fortfarande böra vara en hushållningssällskapens gemensamma angelägenhet. Erforderlig samordning beträffande denna verksamhet bör ombesörjas av Hushållningssällskapens förbund i samråd med vederbörande arrangörer och utställargrupper. Det bör eftersträvas, att inkomsterna av verksamheten skola täcka utgifterna för densamma. Statsbidrag bör utgå endast för utdelande av penningpremier till utställare av prisbelönda djur.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, frågan om lantbruksmötesverksamhetens ordnande m. m. samt anför därvid följande.

I. Inledning.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1946 tillkallade min företrädare i ämbetet den 5 juli samma år sex sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag angående organiserandet av lantbruksmöten m. m. De sakkunniga voro landshövdingen B. G. Hj. Hammarskjöld, ordförande, direktören S. Alwerud, Katrineholm, föreståndaren för Offers försöksgård, agronomen A. G. E. Ericsson, skolkökslärarinnan Karin Franzén, Stockholm, husdjurskonsulenten N. F. P. Wassberg samt arkitekten N. O. T. Åkesson. De sakkunniga, som antogo namnet 1946 års lantbruksmötesutredning, avlämnade den 27 juni 1947 betänkande med förslag angående lantbruksmöten m. m.

Över betänkandet avgåvos utlåtanden av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. Av dessa gjorde flertalet och däribland hushållningssällskapens dåvarande samarbetsorgan, Hushållningssällskapens ombud, åtskilliga erinringar mot utredningens förslag. Nämnda ombud hemställde tillika att den framtida organisationen av lantbruksmöten måtte göras till föremål för förnyad utredning genom hushållningssällskapens nya samarbetsorgan, Hushållningssällskapens förbund.

Vid sammanträde den 4 maj 1949 beslöt härefter nämnda förbunds styrelse att verkställa en dylik överarbetning. Resultatet av denna redovisades i en den 1 september 1949 dagtecknad promemoria. Denna behandlades vid förbundets årsstämma i Jönköping den 26 och 27 september 1949. Härvid riktades emellertid i vissa avseenden erinringar mot de i promemorian framförda förslagen. Förbundet beslöt därför att uppdraga åt sin styrelse att, efter hörande av hushållningssällskapens förvaltningsutskott, upptaga ifrå-

gavarande spörsmål till nytt övervägande samt om möjligt avgiva därav föranlett förslag inom sådan tid, att ärendet kunde slutbehandlas av förbundet före 1949 års utgång.

I anledning av detta beslut remitterade förbundsstyrelsen promemorian till hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Sedan yttranden inkommit från samtliga förvaltningsutskott utom Västernorrlands läns, behandlade styrelsen ånyo ärendet och beslöt att för förbundets prövning framlägga nytt förslag rörande den framtida lantbruksmötesverksamheten. Vid extra förbundsstämma den 12—13 januari 1950 godkände förbundet detta nya förslag med blott ett par mindre ändringar.

Med skrivelse den 14 januari 1950 har nu Hushållningssällskapens förbund överlämnat berörda förslag samt hemställt, att den framtida lantbruksmötesverksamheten måtte utformas i enlighet med detsamma, dock med de ändringar som ifrågasatts vid stämman den 12—13 januari 1950.

Över förslaget ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, lantbruksstyrelsen, statens hästexportberedning, jordbrukets upplysningsnämnd, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Gödsel- och kalkindustriernas samarbetsdelegation samt Maskinutställarnas intresseförening. Vidare ha Hushållningssällskapens fullmäktige inkommit med en den 24 januari 1950 dagtecknad skrift i ärendet.

I samtliga nu angivna förslag rörande lantbruksmötesverksamhetens ordnande har ifrågasatts, att för ändamålet skulle få användas de vinstmedel, som uppkommit å statens hästexportberednings verksamhet. Bland annat av denna anledning torde jag här även få upptaga frågan om dispositionen av nämnda medel. I anslutning härtill torde följande uppgifter få lämnas rörande hästexportberedningens verksamhet och användningen av dess vinstmedel.

Statens hästexportberedning tillsattes jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 december 1940 av lantbruksstyrelsen för att biträda styrelsen vid utarbetande av en plan för exporten av hästar under kriget. Beredningen har fullgjort sitt uppdrag under relativt fria former och i fråga om riktlinjerna för sin verksamhet efter hand inhämtat direktiv av vederbörande chef för jordbruksdepartementet. Dessa direktiv ha i korthet gått ut på att den export av hästar som förekom under kriget skulle bedrivas så, att den inhemska prisnivån å hästar icke kom att drivas i höjden av ett stigande världsmarknadspris. Det skulle följaktligen tillses, att uppköpspriserna å hästar för export anslöto sig till det vid varje tillfälle rådande inhemska prisläget. Direktiven ha fullföljts sålunda, att bästa möjliga priser eftersträvats vid exportavslut medan inköpspriserna inom landet anpassats till gällande inhemska marknadspriser. Härigenom ha efter hand uppstått vinster, vilka beredningen fonderat.

Några föreskrifter rörande dispositionen av dessa vinstmedel ha aldrig utfärdats. Av medlen har emellertid ett belopp av 500 000 kronor ställts till förfogande till dels vissa kostnader i samband med omorganisationen år

1944 av veterinärinrättningen i Skara, dels kostnaderna för forskningar rörande hästsjukdomar, i första hand hovsjukdomar (prop. nr 188/1944; r. skr. nr 402/1944). Ifrågakvarande vinstmedel beräknas för närvarande uppgå till cirka 5 000 000 kronor.

I det följande kommer jag att huvudsakligen uppehålla mig vid Hushållningssällskapens förbunds nu framlagda förslag och de däröver avgivna yttrandena. Dessförinnan torde jag emellertid i särskilda avsnitt få i korthet redogöra för de viktigaste av de nu gällande bestämmelserna för allmänna svenska lantbruksmöten samt för huvuddragen av dels 1946 års lantbruksmötesutrednings förslag, dels Hushållningssällskapens förbunds styrelses promemoria av den 1 september 1949 jämte yttrandena över förslaget och promemorian.

II. Gällande bestämmelser för allmänna svenska lantbruksmöten.

Ifrågakvarande bestämmelser äro intagna i kungörelsen den 12 juni 1931 (nr 211) angående stadgar för allmänna svenska lantbruksmöten. Enligt dessa stadgar äro dylika lantbruksmöten en hushållningssällskapens gemensamma angelägenhet och anordnas antingen distriktsvis (distriktslantbruksmöten) eller för hela riket (rikslantbruksmöten). I stadgarna förutsättes att under en tidsperiod av femton år skola hållas dels ett distriktslantbruksmöte inom vart och ett av de sex distrikt, i vilka landet skall vara indelat, dels därefter ett rikslantbruksmöte. Den hushållningssällskapen tillkommande beslutanderätten rörande lantbruksmötenas organisation och verksamhet utövas av särskilda fullmäktige. Varje hushållningssällskap äger att genom sitt förvaltningsutskott utse en fullmäktig samt en suppleant för denne. För förvaltningen av de utav fullmäktige omhänderthavda medlen utse fullmäktige för samma tid inom sig ett förvaltningsutskott. Varje lantbruksmöte anordnas och ledes av en på närmare angivet sätt vald bestyrrelse.

Beträffande finansieringen av de allmänna lantbruksmötena har i princip räknats med ett årligt statsanslag av 25 000 kronor och ett årligt anslag från hushållningssällskapen, motsvarande en procent av de sällskapen årligen tilldelade allmänna statsanslagen. Statsanslagen till ändamålet ha emellertid varierat något. Sålunda anvisades för vart och ett av budgetåren 1931/32 och 1934/35—1939/40 25 000 kronor, för budgetåret 1942/43 40 000 kronor, för budgetåret 1943/44 20 000 kronor, för vardera budgetåret 1944/45 och 1945/46 70 000 kronor samt för budgetåret 1946/47 12 000 kronor. Efter sistnämnda budgetåret har något statsanslag icke anvisats.

Under tiden efter tillkomsten av nyssberörda stadgar ha hållits fem distriktslantbruksmöten, nämligen åren 1935, 1937, 1939, 1942 och 1944, samt ett rikslantbruksmöte. Det sistnämnda ägde rum i Stockholm (Solvalla) år 1946. Slutligen må här nämnas, att ursprungligen ett sjätte distrikts-

lantbruksmöte, avseende Mälardistriktet, skolat hållas i Stockholm år 1946. Detta möte inställdes emellertid på grund av nyssnämnda rikslantbruksmöte.

III. 1946 års lantbruksmötesutrednings förslag.

Förslaget.

Utredningen utgick från att lantbruksmötesverksamheten även i fortsättningen borde erhålla stöd från det allmännas sida. Detta stöd föreslogs skola lämnas i form av sakkunnig rådgivning, tillhandahållande mot skälig hyra av utställningsförnödenheter samt anslag till vissa särskilda ändamål. Stödet ansågs främst böra utgå till möten och specialutställningar, som tillkommit på initiativ från berörda intressen. Även rikslantbruksmöten borde enligt utredningen förekomma, dock endast när särskild anledning därtill funnes.

Till främjande av mötes- och utställningsverksamheten föreslog utredningen att ett centralt, permanent mötesområde skulle anläggas vid Rosenlund i Jönköping. I samband med denna anläggning skulle ordnas ett arkiv med ateljé och verkstad för uthyrning av montage, modeller, demonstrationsföremål, monteringsfärdiga detaljer till utställningsbyggnader m. m. Enligt utredningen borde vidare framdeles jämväl ett mindre mötesområde med behövliga byggnader och anordningar skapas på lämplig plats i Norrland. Verksamheten vid de permanenta mötesområdena föreslogs skola omhändervhas av ett för ändamålet bildat aktiebolag, i vilket bland andra staten skulle ingå som delägare. Kostnaderna för anläggningarna ansågs böra bestridas av de vinstmedel, som uppstått vid den av statens hästexportberedning bedrivna verksamheten.

Utredningen föreslog vidare, att ett kontinuerligt arbetande, samordnande organ för lokala lantbruksmöten och utställningar skulle skapas. Detta organ borde organiseras som en till lantbruksstyrelsen anknuten nämnd och vara sammansatt av representanter för de intressegrupper, som närmast voro berörda av mötesverksamheten. Sedan denna nämnd börjat sin verksamhet, kunde enligt utredningen hushållningssällskapens fullmäktige för lantbruksmöten avsluta sin verksamhet.

Det årliga behovet av statsanslag till mötes- och utställningsverksamheten beräknades av utredningen till sammanlagt 60 000 kronor. Av detta belopp avsågos 5 000 kronor till lantbruksnämndens verksamhet, 25 000 kronor till penningpremier för prisbelönta utställda djur, 20 000 kronor till bidrag till specialutställningar och vissa utställningsavdelningar vid dylika lantbruksmöten samt 10 000 kronor till underhåll och förnyelse av material i förenämnda arkiv vid Rosenlund och i samband därmed bedriven utställningstjänst. Beträffande penningpremierna utgick utredningen från att bidrag av statsmedel skulle utgå till dylika premier med högst 50 procent, dock högst med vissa för de olika slagen av djur närmare angivna belopp.

• Dessa bidragsbelopp varierade mellan 2—100 kronor. Såsom exempel må nämnas, att för hingst med avkomma skulle utgå högst 100 kronor, för sto med avkomma och för tjur med avkomma högst 75 kronor, för ko med avkomma och för fargalt eller sugga med avkomma högst 50 kronor, för bagge, tacka, get eller vallhund högst 15 kronor samt för fjäderfä ingående i flock högst 2 kronor. Beräkningen av medelsbehovet för ändamålet byggde på en uppskattning av huru stort bidragsbehovet skulle blivit vid tidigare möten, därest nu angivna regler tillämpats.

Slutligen fann utredningen att hushållningssällskapen i fortsättningen icke borde årligen inbetala vissa belopp för hållande av planerade allmänna lantbruksmöten.

Yttrandena.

Såsom redan i det föregående nämnts gjordes i yttrandena över utredningens förslag åtskilliga erinringar mot detta. Erinringarna gällde främst det s. k. Rosenlundsprojektet. Ett stort antal remissinstanser ansågo sålunda, att detta projekt icke borde förverkligas, eller uttalade tvekan däremot. Man framhöll därvid bland annat, att kostnaderna bleve för stora, att smittorisk kunde uppstå eller att svårigheter med inkvartering kunde väntas.

IV. Förbundsstyrelsens promemoria den 1 september 1949.

Promemorian.

I promemorian uttalades till en början, att lantbruksmötesverksamheten allt framgent borde stödjas av det allmänna. Verksamheten inom landets fyra nordligaste hushållningssällsksområden borde erhålla ett särskilt stöd. Anordnandet av lantbruksmöten, utställningar och övriga arrangemang på hithörande område ansågs alltjämt böra vara en angelägenhet för hushållningssällskapen. Det borde därför ankomma på dessa att vidtaga den erforderliga lokala samordning, som vore en förutsättning för en värdefull verksamhet.

Tyngdpunkten inom den framtida lantbruksmötesverksamheten borde enligt promemorian ligga å de mindre, lokala mötena. Någon särskild organisation eller plan för dessas hållande ansågs ej behöfelig. Möjligheterna till specialutställningar och dylikt borde uppmärksammas mera än dittills skett. Rikslantbruksmöten föreslogos skola förekomma även framdeles men med förhållandevis långa tidsintervaller. Dessa möten borde i fortsättningen anordnas av Hushållningssällskapens förbund.

I anslutning till 1946 års lantbruksmötesutredning föreslogs i promemorian vidare, att ett permanent mötesområde skulle anläggas vid Rosenlund i Jönköping. Anläggningarna där borde dock åtminstone till en början göras mindre omfattande än vad nämnda utredning ifrågasatt.

Även i promemorian föreslogs, att en lantbruksmötesnämnd skulle inrättas. Denna ansågs dock böra knytas till Hushållningssällskapens förbund. Något särskilt organ inom hushållningssällskapen i stil med nuvarande fullmäktige för frågor rörande lantbruksmöten vore på grund härav ej längre erforderligt. Fullmäktigeinstitutionen borde därför upphöra och dess uppgifter överflyttas på nyssberörda nämnd och förbund. I samband härmed borde de till fullmäktiges förfogande stående medel, som icke vore reserverade för visst ändamål, eller cirka 50 000 kronor, överlämnas till förbundet för att användas till framtida rikslantbruksmöten.

Enligt promemorian borde den framtida lantbruksmötesverksamheten finansieras med de vinstmedel, som uppstått vid statens hästexportberednings verksamhet. Nämnade medel beräknades till cirka 5 miljoner kronor. Härav skulle 1,8 miljoner kronor disponeras för iordningställandet av Rosenlundsområdet och 1,2 miljoner kronor för stödjande av lantbruksmötesverksamheten inom de fyra nordligaste hushållningssällskapens områden. Avkastningen från återstående belopp å cirka 2 miljoner kronor, beräknad till 50 000 kronor, föreslogs skola fördelas såsom årligt understöd till anordningar i undervisnings- och upplysningssyfte vid lokala lantbruksmöten, specialutställningar m. m. samt för den föreslagna utställningstjänstens verksamhet. Det förutsattes dock, att av berörda avkastning ett belopp å 10 000 kronor varje år skulle avsättas för blivande rikslantbruksmöten. Vidare föreslogs i promemorian, att ett årligt statsanslag å 44 500 kronor skulle utgå. Av anslaget beräknades 7 000 kronor till kostnaderna för lantbruksmötesnämndens verksamhet och 37 500 kronor till penningpremier åt utställare av vid lantbruksmöten prisbelönade djur. Under de år, då rikslantbruksmöte ägde rum, ansågs statsanslaget till djurpremier böra höjas till 60 000 kronor.

Slutligen uttalades, att något årligt anslag från hushållningssällskapen till allmänna svenska lantbruksmöten (rikslantbruksmöten) ej längre borde utgå.

Yttrandena.

Till en början må här återgivas det yttrande, som *ett utskott vid Hushållningssällskapens förbunds årsstämma i september 1949 i Jönköping* avgav över förbundsstyrelsens promemoria.

I sitt yttrande uttalade nämnda utskott, att det med hänsyn till den korta tid, som stått till buds, icke funnit sig kunna taga slutlig ståndpunkt till huru förevarande fråga borde lösas. Emellertid ansåg utskottet i vart fall i likhet med förbundsstyrelsen, att lokala mindre lantbruksmöten måste anses vara av största värde för jordbrukets utveckling. Utskottet framhöll, att fara föreläge för att en sådan centralisering, som promemorian förutsatte, komme att åsidosätta de lokala intressen, som i första hand borde beaktas. Därest dessa intressen gävos det utrymme, som vore önskvärt, kunde man å andra sidan även befara, att de centrala anläggningarna icke komme att i längden

nyttiggöras på ett sätt, som motsvarade de nedlagda kostnaderna. Utskottet förordade därför, att frågan skulle återupptagas till förnyat övervägande. Därvid borde man efter hörande av hushållningssällskapens förvaltningsutskott söka finna en linje, som kunde giva tillräckligt effektivt stöd åt de lokala intressena. Samtidigt borde likväl beaktas önskvärdheten av att icke undanskjuta det grundläggande i styrelsens förslag om vissa centrala anläggningar.

Detta yttrande vann förbundsstämmans godkännande och föranledde bland annat, såsom redan förut antytts, att yttranden över promemorian inhämtades från *hushållningssällskapens förvaltningsutskott*. Ur förbundsstyrelsens redogörelse för dessa yttranden må här anföras följande.

Förvaltningsutskotten anslöto sig i stort sett till vad som i promemorian uttalats om de lokala lantbruksmötenas betydelse, behovet av en viss samordning av dessa möten men frihet för hushållningssällskapen att planera dem efter ortens förhållanden, samt om relativt sällan återkommande rikslantbruksmöten.

I fråga om den permanenta anläggningen vid Rosenlund voro emellertid meningarna delade inom de hushållningssällskap, som närmast berördes av förslaget. Anläggningen tillstyrktes sålunda av förvaltningsutskotten i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Hallands och Skaraborgs län, medan övriga förvaltningsutskott inom Götaland och Svealand avstyrkte densamma. De förvaltningsutskott, som avstyrkte förslaget, anförde såsom skäl därför att såväl rikslantbruksmöten som andra arrangemang av rikskaraktär på jordbruksområdet icke alltid borde förläggas till en och samma plats utan borde ambulera. Man uttalade även farhågor för att en fast mötesanläggning skulle kunna inverka menligt på möjligheterna att anordna lokala lantbruksmöten. Slutligen framhölls, att kostnaderna för anläggningen icke stode i skälig proportion till nyttan av densamma.

Behovet av en särskild lantbruksmötesnämnd ifrågasattes av förvaltningsutskotten i Uppsala län, Kalmar läns norra och södra områden, Gotlands, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län, Älvsborgs läns norra område samt Gävleborgs län. Dessa utskott uttalade i allmänhet, att Hushållningssällskapens förbunds styrelse borde kunna handhava nämndens uppgifter, i vart fall om Rosenlundsprojektet icke realiserades. Än mer ansågs detta böra gälla, om det i det följande återgivna förslaget om hästexportmedlens uppdelning på hushållningssällskapen bifölles.

Samtliga förvaltningsutskott tillstyrkte, att hästexportberedningens vinstmedel skulle användas för att stödja lantbruksmötesverksamheten. Beträffande den närmare dispositionen av medlen framfördes emellertid olika förslag i yttrandena. De förvaltningsutskott, som biträdde förslaget rörande Rosenlundsområdet, anslöto sig i huvudsak jämväl till de i promemorian avgivna förslagen rörande sagda medels användning. Av övriga förvaltningsutskott uttalade sig sex för att hela beloppet skulle fördelas mellan samtliga hushållningssällskap, att användas i första hand för främjande av lokala lantbruksmöten. Ett förvaltningsutskott ansåg, att en mindre del

borde fonderas för rikslantbruksmöten och resten fördelas mellan sällskapen, medan två andra uttalade sig alternativt för fördelning eller fondering. Tre förvaltningsutskott förordade fondering av hela beloppet för främjande av lantbruksmöten över huvud taget. Förvaltningsutskotten i Värmlands, Kopparbergs och Gävleborgs län önskade att deras län i nu förevarande avseende skulle likställas med de fyra nordligaste länen. Slutligen tillstyrkte förvaltningsutskotten i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län promemorians förslag.

V. Förbundsstyrelsens förnyade förslag.

Förslaget.

Allmänna synpunkter. Styrelsen framhåller att den snabba utvecklingen på jordbrukets område gör en utökad upplysningsverksamhet erforderlig. En sådan verksamhet kan numera bedrivas på väsentligt flera sätt och i flera former än tidigare. Emellertid ha lantbruksmöten och liknande arrangemang alltjämt stor betydelse för jordbrukets framåtskridande. Enligt styrelsen bör därför lantbruksmötesverksamheten fortfarande bedrivas såsom en gren av upplysningsverksamheten inom jordbruket och därmed jämställda näringar. Härvid bör det liksom nu ankomma på hushållningssällskapen att handhava verksamheten i samarbete med andra intresserade organisationer och sammanslutningar.

Olika slag av lantbruksmöten. Till en början uttalar styrelsen, att distriktslantbruksmöten av den typ, som anordnades under åren 1935—1944, icke längre böra komma till stånd.

Beträffande de under senare tid anordnade rikslantbruksmötena erinrar styrelsen om, att åsikterna om dessas värde äro ganska delade. Å ena sidan synas dessa möten liksom distriktslantbruksmötena ha varit alltför stora och besökarna ha haft svårt att tillgodogöra sig desamma. Detta torde främst ha berott på svårigheterna att ge så pass stora men kortvariga evenemang den överskådlighet och smidighet, som är önskvärd. Å andra sidan ha rikslantbruksmötena i åtskilliga avseenden stor betydelse, icke minst såsom mönstringar och manifestationer för andra näringsgrenar och för utlandet av det svenska jordbrukets ståndpunkt och utveckling. Styrelsen anser därför, att hela riket omfattande lantbruksmöten även framgent böra komma till stånd, när anledning härtill föreligger. Tidsintervallerna mellan dem böra dock vara förhållandevis långa, som regel ej kortare än 10—12 år.

Styrelsen framhåller härefter, att bland lantbruksmöten av mera allmän karaktär de lokala, mindre mötena framdeles komma att ha den största betydelsen. Tyngdpunkten i den framtida lantbruksmötesverksamheten bör därför ligga på sådana möten. Områdena för dessa böra ej vara för stora utan böra begränsas att omfatta bygder med tämligen likartade jordbruksförhållanden och produktionsförutsättningar. Detta anses vara särskilt be-

tydelsefullt för nötkreatursskötselns utveckling. Djuren böra nämligen så långt möjligt ses och bedömas i anslutning till den miljö och de förhållanden, under vilka de lämna sin avkastning. Områdena böra därför omfatta antingen en del (ett eller flera gillen) av ett hushållningssällskaps område eller, där så befinnes lämpligt, hela området. I vissa fall kan det också tänkas, att två sällskap slå sig ihop och anordna ett gemensamt möte. Den härför erforderliga planläggningen och samordningen bör dock icke göras så snäv och sträng, att områdesindelning och tidsintervaller för mötenas hållande låsas fast alltför mycket.

Till lantbruksmöten i vidare bemärkelse böra enligt styrelsen även räknas olika slag av specialutställningar eller för ett mindre område anordnade demonstrationer. Dessa kunna i många fall inom ett begränsat ämnesområde, exempelvis ett visst djurslag, trädgårdsskötsel, potatisodling, pälsdjursuppfödning och skogsskötsel, giva bättre upplysning och undervisning än vad som kan åstadkommas inom ramen för ett egentligt lantbruksmöte. Även då det gäller jordbrukets maskiner och redskap kunna till ett speciellt område begränsade demonstrationer många gånger ge mest ur upplysningssynpunkt. Styrelsen anser det uppenbart, att behovet och nyttan av denna typ av mötesarrangemang blir allt större i och med jordbrukets alltmer ökade specialisering. Vid dylika möten kan man också anordna demonstrationer under mera praktiska förhållanden, vilket gör denna gren av lantbruksmötesverksamheten i många fall särskilt lämplig. Härtill kommer, att erforderliga anordningar kunna genomföras till i förhållande till nytta och värde låga kostnader.

Enligt styrelsen bör lantbruksmötesverksamheten även i fortsättningen vara en hushållningssällskapens gemensamma angelägenhet. I anslutning härtill finner styrelsen, att det bör ankomma på Hushållningssällskapens förbund att taga initiativ till och anordna rikslantbruksmöten av allmän karaktär. Anordnandet av sådana möten bör dock varje gång underställas Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill och då rikslantbruksmötena framdeles böra bli den enda formen för allmänna svenska lantbruksmöten, anser styrelsen några särskilda stadgar eller bestämmelser för ändamålet ej längre vara erforderliga. Styrelsen föreslår därför, att gällande stadgar för allmänna svenska lantbruksmöten skola upphävas. Ej heller behöva hushållningssällskapen i fortsättningen ha ett särskilt organ för frågor rörande lantbruksmöten utan de uppgifter, som nu åvila hushållningssällskapens fullmäktige, böra överflyttas å förbundet.

Anordnandet av lokala lantbruksmöten bör enligt styrelsen i regel ske efter lokala initiativ. Såsom arrangörer kunna tänkas såväl hushållningssällskapen som andra föreningar och organisationer av olika slag. En viss lokal samordning är emellertid önskvärd, något som icke minst erfarenheterna under år 1949 visat. Under sagda år voro nämligen inemot ett tjugotal mässor eller ting av lantbruksmöteskaraktär anordnade i olika delar av landet. Någon gemensam plan för eller samordning av dessa mässor synes emellertid icke ha förekommit annat än inom varje arrangerande or-

ganisation för sig. Då de flesta av de andra lokala arrangörerna ha kontakt och samarbete med hushållningssällskapen, anser styrelsen att den lokala samordningen bör ske genom de sistnämnda. Samtidigt framhålls emellertid att det är lika viktigt att en samordning sker i stort — bland annat i fråga om riksomfattande specialarrangemang — så att dylika arrangemang varje år anordnas ungefärligen till samma antal och inom olika delar av landet. Enligt styrelsens uppfattning böra vidare ej alltför många olika organisationer anordna utställningar och mässor av lantbruksmöteskaraktär. Den erforderliga samordningen i stort bör ske genom försorg av den i det följande närmare berörda centrala ledningen för lantbruksmötesverksamheten.

I detta sammanhang behandlar styrelsen särskilt vissa spörsmål i samband med utställningar av lantbruksmaskiner. Styrelsen påpekar, att det i många fall ställts mycket stora krav på maskinfirmorna i fråga om deltagande i sådana utställningar. Det synes bland dessa firmor vara en allmän uppfattning att de kostnader, som de härigenom ha åsamkats och vilka ju i sista hand få betalas av jordbruket, icke ha stått i proportion till utställningarnas värde. Från maskinutställarhåll har också framhållits, att maskinfirmorna i fortsättningen icke kunna delta i lokala mindre utställningar och möten i samma omfattning som under år 1949. Vidare har från samma håll föreslagits, att någon form av auktorisation av maskinutställningarna skulle införas. Om förhållandena ej ändras, föreligger det enligt styrelsen risk för att vissa firmor ej komma att delta i just de möten, där deras deltagande skulle ha det största värdet.

Styrelsen uttalar, att ifrågasatt problem bör ägnas stor uppmärksamhet. Under erinran om att styrelsen i det följande kommer att förordna ekonomiskt stöd av allmänna medel åt lokala mindre lantbruksmöten, framhåller den, att lämnandet av dylikt stöd i många fall kan och bör innebära sådan auktorisation som nyss ifrågasatts. Den centrala ledningen för lantbruksmötesverksamheten bör därtill kunna bedöma och på förfrågan från maskinutställare med flera meddela, i vilka lantbruksmöten deltagande i första hand bör förekomma under ett visst år. Genom dessa åtgärder bör enligt styrelsen erforderlig förbättring och sanering av nuvarande förhållanden kunna åstadkommas.

Lantbruksmötenas program. För att lantbruksmötena skola fylla sin uppgift erfordras enligt styrelsen en omsorgsfull och väl övervägd planläggning. Vid mötenas utformning framstå de undervisande och stimulerande uppgifterna som det väsentliga. Upplysningsverksamheten vid lantbruksmötena bör framför allt inriktas på de mindre och medelstora brukningsdelarnas innehavare. Av denna anledning bör, framhåller styrelsen vidare, bland annat även storleken av entréavgifterna särskilt uppmärksammas.

Enligt styrelsens mening böra de mindre, lokala mötenas program och övriga anordningar ej i alltför hög grad vara bundna av i förväg bestämda former och regler. Det måste vid dessa möten finnas utrymme för nya

idéer och initiativ. Viktigt är även att anpassning sker efter bygdens förhållanden.

Vad beträffar rikslantbruksmötena erinrar styrelsen om att erfarenheterna, framför allt från Solvällamötet år 1946, ge vid handen, att det är nödvändigt med en begränsning för att icke mötena skola bli alltför svåröverskådliga. Med hänsyn till förslaget att rikslantbruksmöten i framtiden skola anordnas mera sällan, anser emellertid styrelsen det knappast finnas anledning att nu draga upp alltför bestämda riktlinjer för denna frågas lösning. Rikslantbruksmötenas program böra sålunda utformas efter de förhållanden och betingelser, som äro rådande, då det blir aktuellt att anordna sådana möten.

I anslutning till det anförda understryker styrelsen, att lantbruksmötena måste planeras och anordnas så att de bli så överskådliga som möjligt. Detta gäller icke bara mötenas program utan lika mycket utformningen av de olika arrangemangen. Vid större möten måste det sålunda finnas en klar och tydlig uppdelning mellan olika avdelningar. De problem och spörsmål, som mötesarrangörerna genom olika former av upplysning och propaganda speciellt vilja belysa, böra sammanföras till för sig avgränsade områden samt arrangeras och betecknas såsom specialutställningar vid mötet. Det är också nödvändigt, att besökarna vid dessa större möten få vägledning och information i större omfattning än vad tidigare varit fallet. Vidare bör visningsringen, vilken är den centrala punkten i ett lantbruksmöte, flitigt användas. Återkommande demonstrationer under sakkunnig ledning böra sålunda äga rum. Detta gäller icke minst de vid mötena förekommande maskinutställningarna.

Styrelsen påpekar slutligen i detta sammanhang, att lantbruksmötena även ha ett icke ringa värde som uppvisningar av jordbrukets nivå för den del av befolkningen, som är sysselsatt inom andra näringsgrenar, och då särskilt stadsborna. Man bör därför framgent mer än tidigare taga hänsyn härtill vid utformningen av mötesprogrammen och lägga an på att få besökare från den icke jordbrukande delen av befolkningen. Detta syfte kan många gånger vinnas genom förhållandevis enkla men ur publiksynpunkt slående arrangemang och uppvisningar. Enligt styrelsen har i detta sammanhang inträdesavgifternas storlek avsevärd betydelse. Dessa avgifter synas ha varit alltför höga på de flesta distriktslantbruksmötena och på det sista rikslantbruksmötet. Styrelsen föreslår bland annat, att billiga gruppbesök skola anordnas för ungdomssammanslutningar, skolelever m. fl.

Flyttbara arrangemang. Styrelsen upptager här 1946 års lantbruksmötesutrednings förslag om en särskild utställningstjänst, där montage, modeller och demonstrationsföremål för olika upplysnings- och propagandaändamål inom lantbruksmötesverksamheten skulle sammanställas, iordninggöras och utlånas. Även om erfarenheterna på detta speciella område av utställningsverksamhet hittills äro små, bör enligt styrelsen en sådan utställningstjänst i många fall kunna medverka till bättre upplysning och propaganda vid

lantbruksmöten. Ifrågavarande förslag bör därför prövas, ehuru till en början i mindre omfattning. Erfarenheten får sedan ge anvisningar för en eventuellt fortsatt utveckling. Styrelsen förordar vidare, att jämväl utredningens förslag att utställningstjänsten skulle tillhandahålla och uthyra flytt- och monteringsbara utställningsbyggnader, såsom läktare, stallar, hallar m. m., skall förverkligas. Även detta förslag synes nämligen i flera avseenden erbjuda icke föraktliga fördelar för kommande lantbruksmöten. En förutsättning härför är emellertid att man får fram konstruktioner, som äro dels hållbara och dels förhållandevis lätta att montera och transportera.

Enligt styrelsen bör utställningstjänsten handhavas av den centrala ledningen för lantbruksmötesverksamheten.

Användningen av hästexportberedningens vinstmedel. Styrelsen erinrar inledningsvis om att de flesta av hushållningssällskapens förvaltningsutskott icke biträdd vid styrelsen i promemorian den 1 september 1949 föreslagit beträffande dispositionen av ifrågavarande medel. För sin del anser styrelsen fortfarande, att starka skäl tala för det i promemorian framförda förslaget. Med hänsyn till flertalet förvaltningsutskotts inställning har emellertid styrelsen funnit sig böra framlägga nytt förslag i ämnet.

Härvid hävdar styrelsen till en början bestämt, att förevarande vinstmedel i sin helhet böra komma jordbruket till godo. Styrelsen anser i likhet med lantbruksmötesutredningen, att medlen just för befrämjande av lantbruksmötesverksamheten kunna få en sådan användning, som icke blott tillfälligt utan även på längre sikt gagnar jordbrukets utveckling, samtidigt som även de speciella länsintressena bli nöjaktigt tillgodosedda. Styrelsen finner sig därför icke kunna biträda den av vissa förvaltningsutskott uttalade uppfattningen, att medlen böra få användas även för andra ändamål, exempelvis hushållningssällskapens försöksgårdar, stipendier o. s. v. Ej heller anser sig styrelsen kunna tillstyrka det från samma håll framförda förslaget att medlen skola fördelas mellan hushållningssällskapen. Med hänsyn till det anförda förordar styrelsen, att medlen skola tagas i anspråk för att understödja och främja den framtida lantbruksmötesverksamheten. Härvid böra medlen avsättas till en särskild fond och i samband med utvecklingen av statens hästexportberedning överlämnas till Hushållningssällskapens förbund att inom detta förvaltas såsom en särskild stiftelse, förslagsvis benämnd Stiftelsen svenska lantbruksmöten. Denna stiftelse bör befrias från skattskyldighet.

Beträffande den närmare användningen av fonden anför styrelsen, att såväl gemensamma åtgärder som lokala lantbruksmöten böra tillgodoses från densamma. I anslutning härtill föreslås att fonden skall uppdelas i två delfonder, en för den gemensamma och en för den lokala lantbruksmötesverksamheten. Uppdelningen bör dock betraktas såsom preliminär till dess erfarenheter rörande verksamheten vunnits. Styrelsen föreslår, att 2 000 000 kronor skola tillföras delfonden för den gemensamma verksamheten och 3 000 000 kronor delfonden för den lokala verksamheten. Överflyttning av medel från den ena delfonden till den andra bör ej ske utan att förbundet

godkänt en dylik åtgärd. För en sådan åtgärd bör jämväl krävas medgivande av Kungl. Maj:t.

Avkastningen från delfonden för den lokala verksamheten, beräknad till cirka 75 000 kronor, föreslås skola disponeras av styrelsen för nyssnämnda stiftelse såsom årligt understöd åt den lokala lantbruksmötesverksamheten i hela landet. Den bör härvid användas till att åstadkomma värdefulla anordningar i undervisnings- och upplysningssyfte vid lokala lantbruksmöten, specialutställningar m. m.

Användningen av delfonden för den gemensamma verksamheten kan däremot enligt styrelsen icke nu i detalj preciseras. Två ändamål, vartill denna fond bör användas, äro dock givetvis anordnandet av framtida rikslantbruksmöten samt den i det föregående omförmälda utställningstjänsten. Det bör ankomma på styrelsen för stiftelsen att avgiva förslag till Hushållningssällskapens förbund rörande den framtida disponeringen av denna delfond. Förbundets beslut i fråga om användande av delfondens kapitalmedel bör dock underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Kostnaderna för stiftelsens verksamhet föreslås skola bestridas med lika delar av avkastningarna från de bägge delfonderna.

Den centrala ledningen. Såsom redan förut antytts anser styrelsen, att ett centralt organ erfordras för samordning i stort av lantbruksmötesverksamheten ävensom för handhavandet av medelsfördelningen. Styrelsen föreslår, att styrelsen för den förut omförmälda stiftelsen skall fungera såsom sådant organ. I sistnämnda styrelse böra ingå representanter för hushållningssällskapen och för de större utställargrupperna. Den bör bestå av nio ledamöter, av vilka Kungl. Maj:t bör utse en, tillika ordförande, Hushållningssällskapens förbund fem, därav en representerande husdjursaveln, en lantbruksmaskinindustrien och en (kvinna) det husliga området, samt Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk och jordbrukets upplysningsnämnd en var. Stiftelsens styrelse bör äga rätt att för visst fall med sig adjungera representanter för av verksamheten berörda intressen, som icke äro företrädda i den. Stadgar för stiftelsen, angivande jämväl de uppgifter, som skola åvila dess styrelse böra fastställas av Kungl. Maj:t.

Statsbidrag till lantbruksmötesverksamheten m. m. Liksom 1946 års lantbruksmötesutredning anser styrelsen, att lantbruksmöten och med dessa jämställda arrangemang i huvudsak böra finansieras på samma sätt som hittills, nämligen i första hand genom inträdesavgifter och platshyror.

Styrelsen ansluter sig vidare till nämnda utrednings förslag att av statsmedel skola utgå penningpremier till utställare av prisbelönade djur vid lantbruksmöten. Med hänsyn till de stora kostnader, som djurutställarna måste vidkännas för deltagande i mötena, föreslår emellertid styrelsen att de belopp, varmed penningpremierna skola utgå, skola höjas med 50 procent av de utav utredningen föreslagna beloppen. Med hänsyn härtill beräknar styrelsen medelsbehovet för ändamålet till 37 500 kronor mot av ut-

redningen föreslagna 25 000 kronor. Då rikslantbruksmöte skall äga rum, bör anslaget höjas, såvitt för närvarande kan bedömas till 60 000 kronor. Anslagen böra disponeras av styrelsen för den förut omfördälda stiftelsen och fördelas av denna.

Några årliga anslag från hushållningssällskapen till allmänna svenska lantbruksmöten (rikslantbruksmöten) böra enligt styrelsen ej längre utgå.

Slutligen upplyser styrelsen att hushållningssällskapens fullmäktige för närvarande disponera ett för lantbruksmöten avsett belopp å cirka 135 000 kronor. Härav ha emellertid 81 600 kronor reserverats för att, såsom kompen- sation för det inställda distriktslantbruksmötet i Stockholm år 1946, disponeras till anordnande av ett eller flera lantbruksmöten, avseende Mälardistriktet. Genom beslut den 4 maj 1945 har Kungl. Maj:t på förslag av hushållningssällskapens fullmäktige godkänt denna åtgärd. Enligt styrelsen bör vid fullmäktiges upphörande även sagda belopp å 81 600 kronor överlämnas till stiftelsen och förvaltas av dess styrelse. Det bör ankomma på denna att inom ramen för Kungl. Maj:ts förenämnda beslut och i samråd med berörda hushållningssällskap fastställa bestämmelser för med- lens användning. Den del av fullmäktiges medel, som icke reserverats för nämnda ändamål, föreslås däremot skola överföras till Hushållningssäll- skapens förbund för att användas till anordnande av framtida rikslantbruks- möten.

Yttrandena.

Samtliga remissinstanser tillstyrka förbundsstyrelsens förslag eller lämna detsamma i stort sett utan erinran, såvitt gäller organisationen av den framtida lantbruksmötesverksamheten. Man är så- lunda ense om att lantbruksmötena alltjämt ha en viktig uppgift att fylla till främjande av det svenska jordbrukets utveckling. Ej heller göres någon invändning mot att hushållningssällskapen även i fortsättningen skola hand- ha lantbruksmötesverksamheten. På några punkter framställas dock smärre anmärkningar mot förslaget i förevarande del.

Sålunda anser *Maskinutställarnas intresseförening* det ur föreningens syn- punkt lämpligare, att den centrala ledningen av verksamheten, i enlighet med vad 1946 års lantbruksmötesutredning föreslagit, handhaves av en till lantbruksstyrelsen knuten nämnd. Tillika uttalar föreningen, att i denna nämnd bör ingå icke blott en representant för lantbruksmaskinindustrien utan även en representant för lantbruksmaskinhandeln samt att båda dessa böra utses direkt av respektive organisationer. Jämväl *Gödset- och kalkindu- striernas samarbetsdelegation* anmärker på det centrala organets samman- sättning. Enligt delegationen bör styrelsen för den ifrågasatta stiftelsen ut- ökas med representanter för statens maskinprovningar, Jordbrukskonsulent- föreningen, gödset- och kalkindustrierna, växtförädlarna samt Svenska re- klamförbundet. Vidare uttalar delegationen, att ett intimt samarbete bör etableras mellan lantbruksmötena och den lokala försöksverksamheten på

så sätt, att mötena om möjligt böra förläggas i anslutning till fältförsök och demonstrationsfält. Med hänsyn härtill anser delegationen, att den lokala försöksverksamheten bör erhålla medel från lantbruksmötesorganisationen för att ordna lämpliga försöks- och demonstrationsfält. Slutligen framhåller delegationen, att i förslaget icke berörts den viktiga del av lantbruksmötesverksamheten, som utgöres av presspropagandan. En sådan propaganda har hittills saknats men bör nu organiseras.

Vidare må i detta sammanhang nämnas, att *statskontoret* icke anser sig kunna biträda förslagen om utvidgning av premieringsverksamheten vid lantbruksmöten och om anvisande av medel till den ifrågasatta utställningstjänsten. Däremot vill ämbetsverket icke motsätta sig att ett mindre årligt anslag skall anvisas för att stödja anordnandet av specialutställningar eller utställningsavdelningar, som äro av värde ur det allmännas synpunkt men icke kunna finansieras på annat sätt.

Jordbrukets upplysningsnämnd understryker slutligen vikten av specialutställningar, flyttbara arrangemang och inrättande av en särskild utställningstjänst. I anslutning härtill framhåller nämnden, att samarbete mellan nämnden och Hushållningssällskapens förbund bör ske på detta område.

Däremot äro i remissutlåtandena meningarna delade i fråga om förbundsstyrelsens förslag angående dispositionen av hästexportberedningens vinstmedel. *Flertalet remissinstanser* ansluta sig visserligen till styrelsens förslag i ämnet eller ha icke något att erinra däremot. *Statskontoret*, *statsens hästexportberedning* och *Sveriges lantbruksförbund* anse emellertid, att ifrågavarande medel icke böra användas för att finansiera lantbruksmötesverksamheten, i vart fall icke på det sätt och i den omfattning, som styrelsen ifrågasatt. Av vad dessa remissinstanser anfört må här anföras följande.

Statskontoret uttalar, att ifrågavarande medel genom det sätt, varpå de tillkommit, ha karaktären av statsmedel. Enligt ämbetsverket är det därför principiellt riktigast, att medlen icke disponeras vid sidan av budgeten utan tillgodoföras riksstatens inkomstitel Övriga diverse inkomster. Vidare erinras om att föredragande statsrådet i propositionen nr 188 till 1944 års riksdag uttalat, att medlen borde användas för hästavelns befrämjande. *Statskontoret* framhåller, att ett användande av medlen för lantbruksmötesverksamheten knappast synes stå i överensstämmelse med berörda uttalande.

Skulle emellertid medlen icke anses böra tillgodoföras riksstaten, bör enligt *statskontoret* deras användning i vart fall icke på föreslaget sätt reserveras för ett visst och därtill så begränsat ändamål som lantbruksmötesverksamheten. Ämbetsverket finner det sålunda lämpligare att — under förutsättning att medlen även i fortsättningen skola redovisas särskilt och ej sammanföras med övriga statsmedel — Kungl. Maj:t och riksdagen utan att göra något principuttalande i fråga om medlens framtida användning förklara sig vilja därav anvisa bidrag för de ändamål, som efter prövning i varje särskilt fall anses böra komma i fråga för understöd.

Statens hästexportberedning förklarar sig icke kunna till någon del tillstyrka förbundsstyrelsens förslag i förevarande hänseende. För sin del anser beredningen, att dess vinstmedel icke böra tagas i anspråk för ändamål, som normalt kunna påräkna statligt anslag eller understöd. Medlen böra enligt beredningen i stället användas till något i och för sig angeläget och jordbruket gagnande ändamål, som icke kan tillgodoses på annat sätt. Till närmare utveckling av sin ståndpunkt anför beredningen.

Om man uppdrager en bestämd principiell skillnad mellan å ena sidan ändamål, som eljest i annan ordning erhållit eller erhålla statligt stöd, och å andra sidan ändamål, som eljest icke kunna påräkna statsfinansiellt beaktande, blir resultatet i förra fallet lätteligen och troligen det, att alla upptänkliga i och för sig behjärtansvärda statsunderstödda institutioner eller verksamhetsgrenar söka att via hästexportberedningens vinstmedel erhålla påökning av ett med anlitage av andra medel eljest vedertaget stöd. Skulle därvid kapitalet delas ut, kunde givetvis en hel del åstadkommas. Om däremot endast räntan skulle disponeras komme ett belopp av cirka 125 000 kronor årligen, uppdelat på ett antal olika mottagare, knappast att åstadkomma någon verkan jämförbar med vad det skulle innebära, om ränta och kapital insattes för att tillgodose något eller några trängande, men på grund av allmänna budgethänsyn obeaktade, behov eller ändamål.

Knäsätter man sistnämnda princip, blir valet mellan olika objekt för stöd och anslag icke endast begränsat utan därtill, enligt beredningens uppfattning, lättare. Ty då har man att inventera de för jordbruket trängande önskemål och behov, vilka trots deras påräkneliga nytta, icke och detta främst av kostnadsskäl kunna tillgodoses i annan ordning.

Även *Sveriges lantbruksförbund* anser, att lantbruksmötesverksamheten bör finansieras med allmänna medel på samma sätt som hittills. Till stöd för denna ståndpunkt anföres följande.

Förbundet grundar sitt ställningstagande på den bestämda uppfattningen, att lantbruksmöte endast bör anordnas, då intresse och behov härav finnes i en bygd. Om dessa faktorer äro förhanden och under förutsättning av att den av hushållningssällskapen ledda samordningen fungerar på ett tillfredsställande sätt, torde, såsom erfarenheterna också visa, goda förutsättningar finnas att anordna och genomföra möten på ett sådant sätt, att intäkterna som regel komma att täcka de med arrangemangen sammanhängande kostnaderna av allmän natur. Det stöd, som från det allmännas sida därutöver behöves utgå i form av sakkunnig rådgivning, förlustriskgarantier och kontanta anslag till vissa speciella ändamål, främst penningpremier åt utställare av vid lantbruksmöten premierade djur, synes liksom hitintills böra lämnas av statsmedel. Med hänsyn till lantbruksmötesverksamhetens betydelse synes det nämligen naturligt, att denna allt framgent blir föremål för det allmännas stöd i samma omfattning som tidigare, och någon minskning av de anslag, som sedan länge lämnats, är icke motiverad. Under sådana förhållanden är det enligt förbundets uppfattning icke påkallat att använda hästexportberedningens vinstmedel för finansiering av den del av mötesverksamheten, vartill hittills anvisats allmänna medel.

Dessa vinstmedel ha dessutom tillkommit under speciella omständigheter, och det synes därför principiellt oriktigt att taga dem i anspråk för ordinarie statsutgifter. Med hänsyn till svårigheterna att i nuvarande statsfinansiella läge erhålla anslag till nya ändamål, oavsett deras betydelse, synes det

böra vara en gemensam angelägenhet för jordbrukets myndigheter och organisationer, att ifrågavarande vinstmedel utnyttjas till sådana gagneliga åtgärder, för vilka statsanslag på annan väg för närvarande icke är att påräkna.

I anslutning till det anförda hemställer förbundet, att då frågan om dispositionen av hästexportberedningens vinstmedel blir aktuell, denna fråga måtte särskilt utredas. Härvid böra de av förbundet nu anförda principiella synpunkterna beaktas.

Såsom framgår av det föregående avstyrker *statens hästexportberedning* att beredningens vinstmedel skola användas till finansiering av lantbruksmötesverksamheten. Samtidigt framlägger beredningen emellertid vissa förslag till disposition av medlen. Här om anför beredningen följande.

Utän att åsyfta någon inbördes gradering av behovet vill beredningen först uppehålla sig vid en sak, som står i nära sammanhang med såväl beredningens verksamhet som vinstmedlens uppkomst. Beredningen åsyftar härvid export av djur. Det lærer knappast kunna påräknas någon framtida exportmarknad för större mängder bruksdjur, vare sig hästar, nötkreatur, svin eller får. Det som torde ligga i linje med den jordbrukspolitik vartill 1947 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag uppdrog de principiella riktlinjerna är väl snarare, att det svenska jordbruket vad angår såväl produktionsmedel, däribland husdjur, som produktion bör anpassas till landets eget behov. Då emellertid det svenska husdjursbeståndet delvis är av ganska hög kvalitet, borde en låt vara begränsad men relativt kontinuerlig export av högklassiga avels- och kanske i vissa fall även bruksdjur icke vara utesluten. För att genomföra dylik export, som skulle verka stimulerande på avelsarbetet och vara nationalekonomiskt gynnsam, erfordras kostnadskrävande propaganda och upplysning. Hittills ha åtgärder av dylik art ständigt strandat av brist på medel hos de sammanslutningar, som närmast ha att tillvarataga dessa intressen. Detta beror i sin tur på att alla dylika åtgärder äro till sitt ekonomiska resultat ovissa och långtidsbetonade. Det förefaller därför vara anledning att framföra den tanken att för dylika ändamål reserveras ett belopp å förslagsvis 1 000 000 kronor. Av dessa medel skulle icke blott räntan utan vid behov även kapitalet kunna efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmelser tagas i anspråk för bidrag till lämpliga organisationer.

Vidare synes det beredningen som om ett avsnitt av det s. k. Rosenlundsprojektet borde tillvaratagas. Beredningen syftar på tanken att åstadkomma en, måhända flera, geografiskt välplacerade lokaler, där en fullödig samling aktuella jordbruksmaskiner, apparater och eventuellt anordningar för lanthushållen kunde kontinuerligt exponeras. För närvarande är det för varje lantman mycket svårt att hos vitt skilda maskinfirmor eller å sporadiskt förekommande utställningar lära känna vad som står till buds. Om med denna eller dessa permanenta maskinutställningar kunde kombineras utbildningskurser, skulle fyllas ett stort behov, vars tillgodoseende skulle kunna vara till stort ekonomiskt gagn för jordbruket. Att sådana utställningar skulle bliva ett ofta ifrågakommande mål för olika jordbrukaresammanslutningars studieresor torde vara ställt utom varje tvivel. Framför allt skulle de mindre jordbrukarna därigenom få starkt ökade möjligheter att genom med buss eller bil anordnade exkursioner, och till relativt ringa individuell kostnad, följa utvecklingen på maskinteknikens område.

Slutligen vill beredningen påpeka, att stora och för hela vårt jordbruk mycket betydelsefulla forskningsuppgifter måste anstå i brist på medel. Det

faller helt utanför beredningens kompetens att angiva vilka forskningsuppgifter som synas mest angelägna eller att härutinnan företaga en uppräknings och inbördes behovsgradering. Däremot må det tillåtas beredningen att såsom sin åsikt framföra den uppfattningen, att uppgifter vilka för sitt slutförande kunna komma att kräva icke blott ränta å anvisade medel utan även själva kapitalet, i längden och i den mån man lyckas i arbetet genom sina resultat kunna beräknas giva vida bättre avkastning än ett större eller mindre belopp varav endast räntan får tagas i anspråk medan kapitalet sparas för att i sinom tid underkastas penningvärdesförändringarnas i det långa loppet oföränderligt nedbrytande inverkan.

Departementschefen.

En lämpligt organiserad lantbruksmötesverksamhet är utan tvivel av stort värde såsom ett led i den allmänna upplysnings- och undervisningsverksamheten inom jordbruket. Samtidigt kan den även bidra till att hos andra befolkningsgrupper sprida kännedom om utvecklingen inom jordbruksnäringen.

I avbidan på resultatet av pågående utredningar ha de år 1931 utfärdade stadgarna för allmänna svenska lantbruksmöten, vilka formellt ännu gälla, icke tillämpats sedan mitten av 1940-talet. Sedan dessa utredningar nu slutförts, finner jag det önskvärt, att ställning skall tagas till desamma så att en fast grund erhålles för den fortsatta verksamheten.

En av huvudpunkterna i 1946 års lantbruksmötesutrednings betänkande var förslaget om anläggande av ett permanent mötesområde, vilket skulle användas för möten och utställningar av olika slag. Redan i yttrandena över betänkandet uttalades emellertid starka betänkligheter mot detta förslag, bland annat med hänsyn till att det ansågs bliva svårt att få ett dylikt område utnyttjat i tillräcklig omfattning samt till att förslaget befarades kunna få menliga följder för den lokala verksamheten. Jag delar dessa betänkligheter. Sedan numera även Hushållningssällskapens förbund i sitt senaste förslag frånträtt tanken på ett dylikt centralt mötesområde, anser jag mig ej behöva upptaga densamma till ytterligare behandling.

De allmänna synpunkter beträffande inriktningen av lantbruksmötesverksamheten, som förbundet framlagt i sitt slutliga förslag, överensstämmer i väsentliga avseenden med lantbruksmötesutredningens och ha även i stort sett lämnats utan erinran i yttrandena över förbundets förslag. Jämväl jag kan i huvudsak ansluta mig till dessa synpunkter. Jag anser alltså, att lantbruksmötesverksamheten liksom hittills bör vara en hushållningssällskapens gemensamma angelägenhet men att den i fortsättningen bör bedrivas efter andra riktlinjer än dem, som angivas i nu gällande stadgar för allmänna svenska lantbruksmöten. Bland annat böra distriktsmöten av hittills gängse typ ej längre anordnas utan tyngdpunkten bör läggas på mindre, lokala lantbruksmöten, specialutställningar och demonstrationer. Den närmare utformningen av dessa måste självfallet bliva beroende på förhållandena i varje särskilt fall, och några bestämda riktlinjer härför kunna knappast uppdragas i förväg. Jag vill emellertid betona vad som

anförts både av förbundet och i flera yttranden, nämligen att utställningar och demonstrationer inom ett begränsat ämnesområde i regel torde giva bättre resultat än utställningar, som spänna över mera vidsträckta områden. Åtskilliga av de synpunkter, som framförts i yttrandet från Gödsel- och kalkindustriernas samarbetsdelegation, synas även värda beaktande.

I likhet med förbundet vill jag ej utesluta möjligheten av att det i fortsättningen vid något speciellt tillfälle kan befinnas lämpligt att anordna ett rikslantbruksmöte. Såvitt nu kan bedömas torde det dock komma att dröja åtskillig tid, innan så blir fallet. Någon anledning att bibehålla nu gällande bestämmelser om anordnande av dylika möten synes alltså ej föreligga. Frågan om organisationen av ett sådant möte och om statligt stöd till detsamma torde böra prövas vid den tidpunkt, då densamma blir aktuell.

Då bestämmelserna om distriktsmöten och rikslantbruksmöten bortfalla, torde även skyldigheten för hushållningssällskapen att för mötesverksamheten avsätta viss del av de till dem utgående statsbidragen böra upphävas. I samband därmed aktualiseras emellertid frågan om finansieringen av sagda verksamhet. Förbundet har föreslagit, att såsom ett bidrag härtill skall tagas i anspråk avkastningen å den till omkring 5 000 000 kronor beräknade behållningen å hästexportberedningens verksamhet. Enligt min mening bör man emellertid utgå från att de mindre lokala möten, utställningar och demonstrationer, varav verksamheten i fortsättningen huvudsakligen bör bestå, skola planeras så att utgifterna i stort sett täckas av inkomsterna. Jag kan därför icke tillstyrka förslaget i denna del. Även det tidigare utgående statsbidraget till verksamheten bör bortfalla. Däremot anser jag det skäligt att av statsmedel skall utgå bidrag till täckande av kostnaderna för penningpremier till utställare av prisbelönda djur. Bidraget torde i mån av tillgång på medel böra utgå med 50 procent av premierna, dock högst med viss av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av lantbruksstyrelsen fastställd summa per djur. Medel för ändamålet torde böra anvisas under ett särskilt anslag å riksstaten. Av skäl som skola angivas i det följande torde något sådant anslag dock ej behövas för nästa budgetår.

Ett praktiskt betydelsefullt problem utgör frågan, hur man skall kunna få till stånd en lämplig samordning av den mötesverksamhet, som planeras på olika håll.

Enligt 1946 års lantbruksmötesutredning borde för detta ändamål inrättas en till lantbruksstyrelsen knuten lantbruksmötesnämnd. Hushållningssällskapens förbund har åter ansett, att uppgiften bör omhändervhas av styrelsen för den stiftelse, som förbundet ansett böra inrättas för att förvalta behållningen å hästexportberedningens verksamhet. Såsom jag förut angivit anser jag emellertid ej att sagda behållning bör användas för att främja lantbruksmötesverksamheten. Den av förbundet föreslagna stiftelsen torde därför ej böra komma till stånd. Å andra sidan finner jag det ej heller erforderligt, att någon särskild nämnd tillsättes för nu ifrågavarande ändamål. Jag förordar i stället, att hushållningssällskapens fullmäktige skola

upphöra och att uppgiften att samordna lantbruksmötesverksamheten skall läggas på Hushållningssällskapens förbund såsom varande ett av hushållningssällskapen själva bildat samarbetsorgan. Jag förutsätter härvid, att förbundet kommer att hålla intim kontakt med de olika utställarorganisationerna samt att de organisationer och sammanslutningar, som vid sidan av hushållningssällskapen anordna möten, utställningar och demonstrationer på jordbrukets område, komma att finna det angeläget att vid planerandet av dylika möten m. m. söka kontakt med vederbörande sällskap och med förbundet. Likaså bör givetvis samråd ske mellan förbundet och lantbruksstyrelsen. På dylikt sätt bör det enligt min mening bliva möjligt att åstadkomma en lämplig samordning av verksamheten utan att något särskilt organ bildas härför.

Det förut omförmälda statsbidraget för utdelning av penningpremier synes böra ställas till Hushållningssällskapens förbunds förfogande för att av förbundet fördelas på de olika möten och utställningar, som anses böra komma i fråga.

Såsom redan nämnts kan jag icke tillstyrka, att den förefintliga behållningen å hästexportberedningens verksamhet skall avsättas till en fond, vars avkastning skall användas för stödjande av lantbruksmötesverksamheten. Det synes emellertid ändock lämpligt, att vissa frågor rörande dispositionen av ifrågavarande medel nu upptagas till behandling. Jag vill då först framhålla att jag med hänsyn till det sätt, på vilket behållningen uppkommit, anser det skäligt, att densamma ej tillföres riksstaten. Därvid kan jag dock ej ansluta mig till det av vissa hushållningssällskap tidigare framförda önskemålet, att behållningen eller en del av denna skulle fördelas på de olika sällskapen. Huvudsynpunkten för dispositionen av medlen bör enligt min mening vara att dessa böra användas så att jordbruket som helhet får nytta därav genom insats på områden, där anslag icke kunna erhållas å riksstaten. Medel böra således kunna ställas till förfogande exempelvis för sådana speciella problem på forsknings- och försöksområdet, vilkas lösande kan betraktas som en engångsuppgift och ej sammanfaller med den löpande forsknings- och försöksverksamheten. Även andra användningssätt kunna givetvis komma ifråga. Jag vill i detta sammanhang erinra om de synpunkter på dispositionen av medlen, som hästexportberedningen framfört i sitt yttrande. En promemoria med närmare förslag till dispositionen av medlen är för närvarande under utarbetande inom departementet. Sedan denna promemoria varit föremål för vederbörlig remissbehandling, torde frågan få underställas riksdagens prövning.

I detta sammanhang torde jag till slut få upptaga frågan om dispositionen av det för lantbruksmöten avsedda belopp å omkring 135 000 kronor, som för närvarande disponeras av hushållningssällskapens fullmäktige. Detta belopp bör enligt min mening överföras till hushållningssällskapens förbund i och med att de fullmäktiges uppgifter bortfalla. Den del därav, eller 81 600 kronor, som reserverats såsom kompensation för det inställda di-

striktslantbruksmötet i Stockholm år 1946, torde förbundet, efter samråd med hushållningssällskapen i de län som omfatta det tidigare Mälardistriktet, få använda till stöd åt lantbruksmötesverksamheten i sagda län. Av återstoden torde under innevarande år, därest förbundet så önskar, erforderligt belopp få användas såsom bidrag till täckande av kostnaden för penningpremier till utställare av prisbelönda djur. Det bör åligga förbundet att till lantbruksstyrelsen avgiva redovisning för användningen av nu nämnda belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

godkänna de i det föregående angivna grunderna för lantbruksmötesverksamhetens ordnande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Greta Lüzell.
